

Les

Bedankt voor het downloaden van dit artikel.
De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden veelevoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

nt2@uitgeverijboom.nl
redactie@tijdschriftles.nl

Sandrine Lambert

Hoe mix je woorden met emoties?

Poëzie met een groep anderstalige volwassenen

Ik sta voor een groep aandachtige volwassenen. Ze kijken vragend als ze me zien. Maar hun vraag stellen ze niet.

Ze gaan zitten en leggen woordenboek, pen en papier op de bank. Naast mij staat hun lerares Nederlands. 'Poëzie,' zegt ze, met weinig klank en veel mimiek. De hoofden knikken, 'poëzie' herhalend, zonder klank.

Het is de eerste keer dat ik poëzie maak met een groep volwassenen anderstaligen. Ik werd gevraagd omwille van de ervaring die ik heb met kinderen. Bij de voorbereiding paste ik dan ook de werkwijze aan. Maar wat ik niet had voorzien, was dat ik misschien het kinderlijk enthousiasme zou moeten missen. Kinderen zouden allang gegild hebben: 'Jeuj! We hebben een stagiaire!' om daarna toch vrolijk met poëzie aan de slag te gaan.

Het werd anders dan voorzien, die eerste keer. Hoewel niet iedereen meteen begreep wat we zouden doen, was er niemand die niet onmiddellijk zijn best deed. Dat leidde al gauw tot het nodige enthousiasme. Het leek de deelnemers deugd te doen, een taal te krijgen waar ze expressief mee konden zijn. Ze maakten er ten volle gebruik van. Hun verhalen kwamen er in compacte vorm uit. Kernachtig, sterk. Bij het voorlezen werd er geklapt, gelachen, gehuild ook, van pure ontroering.

De plus van poëzie

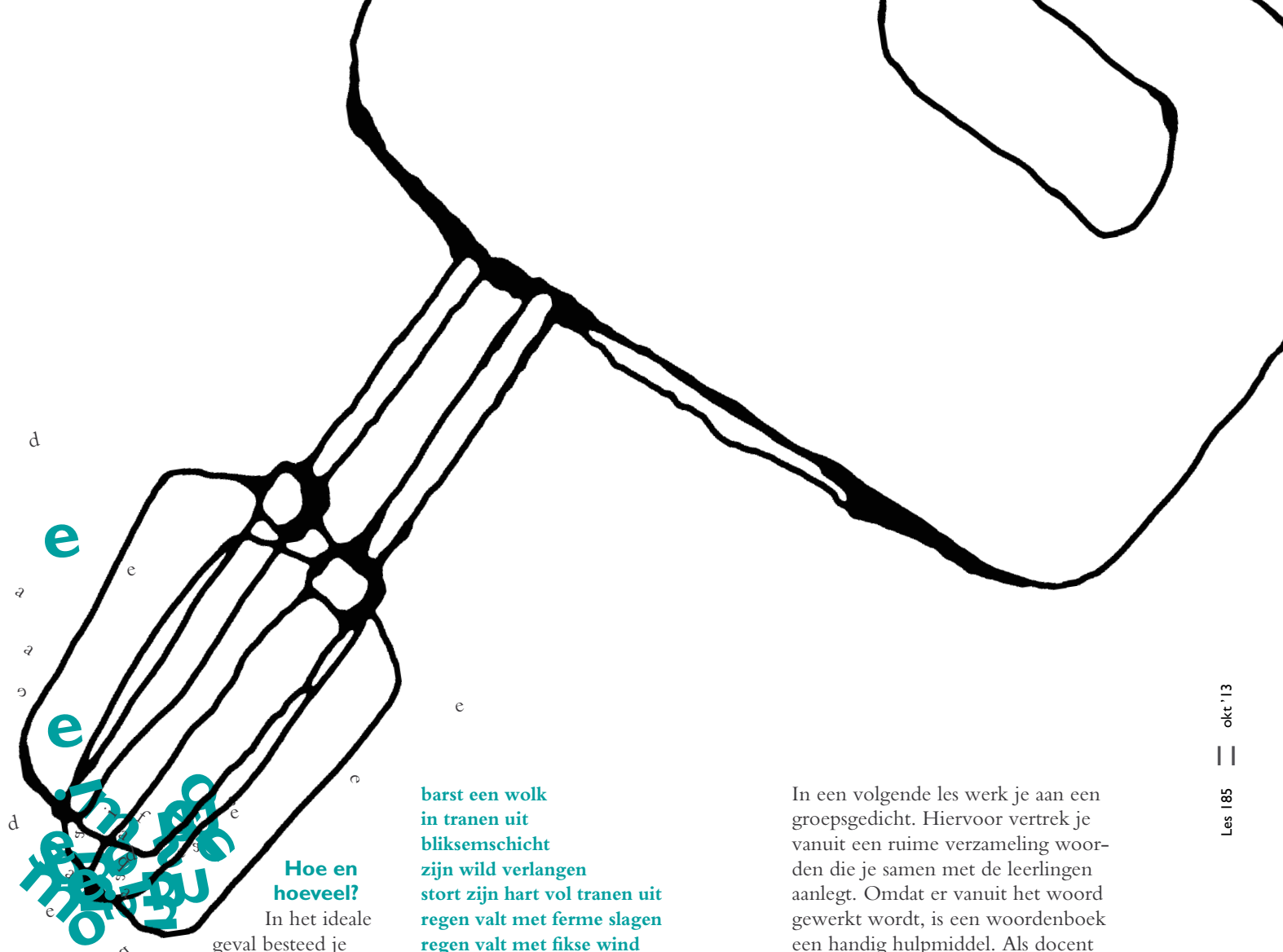
Wie poëzie wil maken met zijn groep, houdt uiteraard rekening met de beginsituatie. Belangrijker dan het taalniveau van de cursisten is dat het begrip 'Poëzie' voldoende bekend is.

Het risico dat volwassenen zich dom gaan voelen omdat ze geen affiniteit hebben met poëzie, moet absoluut niet worden genomen. Verzeker je er dus van dat je voeling hebt met wat

jouw groep over poëzie weet voor je met hen gaat schrijven. Introduceer het medium poëzie op een speelse manier. Door samen grappige, speelse en eenvoudige gedichtjes te lezen. Observeer de reacties.

Poëzie is geen basisbehoefte; het is perfect mogelijk om zonder te leven. Om in een ander taalgebied te integreren, heb je geen poëzie nodig. Waarom zou jij met je groep dan wel poëzie schrijven?

- De cursisten kunnen de moeilijke grammaticale regels even loslaten.
- Je vertrekt steeds vanuit woorden en die zijn gemakkelijk in een woordenboek op te zoeken.
- Er is een grote keuze aan klanken en zelfverzonnen woorden.
- Er wordt in het bijzonder gefocust op het gevoel van taal. Het gevoel voor de nieuwe taal wordt dus verder ontwikkeld.
- Het kan een verademing zijn om niet louter functioneel met taal om te gaan.
- De cursisten komen andere dingen over elkaar te weten, wat zeker een band schept.
- De docent leert zijn/haar leerlingen op een andere manier kennen.
- Het is voor de cursisten een begin om ook andere Nederlandstalige dichters te leren kennen.

Hoe en hoeveel?

In het ideale geval besteed je vier lessen aan het werken rond gedichten. Dat is best veel, maar aan alles valt een mouw te passen. Dit is maar een richtlijn.

Hoe werk je het beste toe naar een eigen gedicht? In een eerste les werk je aan een concrete kennismaking met Nederlandstalige poëzie. Lees expressief voor, bespreek de betekenis en kijk samen naar wat opvalt. Wijs zeker op: rijm, alliteratie, klanken, herhaling, beelden, vergelijkingen.

Voorbeelden van eenvoudige gedichten zijn:

**de tuin
lijkt op een boterham
met veel bruin
van de regen
een vogel nipt wat
van een plas
terwijl ik achter vensterglas
de korst op
zit te eten**

...
met een kop vol bolle wangen

**barst een wolk
in tranen uit
bliksemschicht
zijn wild verlangen
stort zijn hart vol tranen uit
regen valt met ferme slagen
regen valt met fikse wind
aan het eind van warme dagen**

of als een mens geen liefde vindt

...

**ah! daar is de lente – pas na lange
witte weken wachten**

**rug naast rug naast elkaar pakken
we de stralen haast af**

**paf! de eerste wesp valt
de ijsman kan weer lachen
na zijn winterslaap**

**wij scheuren elkaars mouwen af
ongeduldig als wij
zijn blij blij dat de zon schijnt**

**met mijn ogen gesloten
kijk ik naar de zon rood rood**

**er is leven nieuw leven
slechts de winter is dood**

Les 2

In een volgende les werk je aan een groepsgedicht. Hiervoor vertrek je vanuit een ruime verzameling woorden die je samen met de leerlingen aanlegt. Omdat er vanuit het woord gewerkt wordt, is een woordenboek een handig hulpmiddel. Als docent zul jij de vorm van het uiteindelijke gedicht in hoge mate bepalen. Laat je hier niet door afschrikken en vertrouw zo veel mogelijk op je gevoel. Hier gaat het om een spel met woorden en klanken; er wordt niet gestreefd naar een literair gedicht, wel naar een fijne, vloeiende tekst waar jullie met plezier samen aan bouwen. Concreet kun je volgende stappen zetten:

- 1 Gebruik een prent die tot de verbeelding spreekt en hang die op het bord. Waar doet die prent je aan denken? Bedenk samen zo veel mogelijk kernwoorden en schrijf die ook op.
- 2 Kies, samen met je groep, heel bewust een aantal woorden uit die je het meest passend vindt of die juist bevreedend of gewoon prikkelend zijn.
- 3 Maak met ieder woord een eenvoudige zin. Deze zin hoeft helemaal niet poëtisch te zijn. Zo kom je tot een banaal tekstje, maar dat levert wel concreet materiaal op waarmee je aan de slag kunt gaan.
- 4 Probeer eerst zware, allesomvatten-

de woorden specifiek te maken. Bijvoorbeeld: 'Verdriet' wordt 'Ik kan niet slapen'.

- 5 Kijk daarna eens welke mogelijkheden er zijn als je van een tekstje een gedicht wilt maken. Je kunt klanknabootsingen gebruiken, alliteraties, rijm, middenrijm, beelden, ritme, vergelijkingen... Leg nog eens kort uit wat het betekent en wijs eventueel nog eens naar de eerder besproken gedichten.
- 6 Maak zinnen mooier, vergeet verder grammaticale regels. Als het maar mooi klinkt! Zorg er ook voor dat het gedicht er mooi uitziet. Kijk eventueel naar bestaande gedichten en verzorg de vorm van jullie groepsgedicht.
- 7 Stop als het gedicht er mooi uitziet en goed klinkt.

Les 3

In een derde sessie kun je allerlei taalspelletjes voorstellen die uiteindelijk tot een gedicht kunnen leiden.

Zo kun je bijvoorbeeld grappige zinnen maken op basis van alliteraties. Bijvoorbeeld: **Krasse kale koppen kopen kunstige kalenders.**

Je kunt zelf voorwerpen aanhalen die je cursisten met iets anders moeten vergelijken. Je kunt bijvoorbeeld een raam vergelijken met een schilderij of televisie. Je kunt een bed vergelijken met een wolk of grasveld...

Doe een associatierondje met de hele groep. Begin zelf met een woord, de volgende moet het eerste woord geven waar hij aan denkt, en zo verder. Bijvoorbeeld: **kip – ei – chocola – bruin – herfst – winter – sneeuw – wit – melk – koe – ...**

Maak een **collagegedicht** of viltstift-

gedicht op basis van krantenartikels. Als rijmen geen probleem meer vormt, kun je een **doorgeefgedicht** maken op basis van rijm¹.

Al deze taalspelletjes zullen ervoor zorgen dat de cursisten zich veiliger voelen in het Nederlands. Ze zullen ook voelen dat het bij poëzie niet om goed of fout gaat, maar om een gevoel.

Zo zul je uiteindelijk komen tot het streefdoel van al deze sessies: je cursisten schrijven zelf een gedicht in het Nederlands. Dat lijkt moeilijk, maar is nu nog een kleine stap. Het kan helpen om een thema op te geven. Moedig aan om opnieuw te starten vanuit een verzameling woorden, hiervan zinnen te maken en dan te spelen met alle stijlmiddelen die gezien werden in voorgaande sessies. Geef de cursisten de kans om rustig te starten en ga pas rond wanneer je merkt dat er al iets concreet op papier staat. Moedig zoveel mogelijk aan en toon je waardering. Schep een positieve sfeer om af te sluiten en geef iedereen de kans om zijn gedicht voor te lezen. Merk je dat hier nog geen moed voor is, besluit dan tot een 'receptie' waarin iedereen rondloopt en zijn gedicht aan slechts enkele medecursisten toevertrouwt.

Sandrine Lambert

De auteur is schrijfster. Ze geeft ook schrijftips en adviezen.

Voor meer info zie: www.avondroodboeken.be

Correspondentie: info@sandrinelambert.be

1. Een **stiftgedicht** is een gedicht dat niet ontstaat door te schrijven maar door te schrappen. Je 'schrijft' een stiftgedicht door met een stift in een bestaande gedrukte tekst te schrappen tot wat overblijft een gedicht vormt, dat niets meer met de oorspronkelijke tekst te maken hoeft te hebben. Een **doorgeefgedicht** is een gedicht dat bedoeld is om door te geven aan vrienden, familie of bekenden, bijvoorbeeld via e-mail (bron: Wikipedia)